Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Torstai 25.10.2018 klo 12.15/HE 96/2018 vp

Närpiön kaupungin asiantuntijalausunto Hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä

Yleistä

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1. syyskuuta 2011. Laissa ilmaistaan selkeästi kunnallisten sektoreiden ja viranomaisten vastuu asiassa, mikä on ollut suureksi hyödyksi yleisen kotoutumistyön edistämisessä. Siinä on myös kuvailtu, mitä kunnan kotoutumisohjelman tulee sisältää. Laki on toisin sanoen ollut selkeä.

Uusi lakiesitys ja maakunnan tuleva asema

Uuden lakiesityksen kohdalla voidaan todeta, että maakunta tulee saamaan kokonaisvastuun kotoutumista edistävistä palveluista, kuten maahanmuuttajien kotoutumisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seuraamisesta. Sosiaali- ja terveydenhoitopalveluiden siirtäminen maakunnan vastuulle tulee luonnollisesti olemaan suuri muutos. Keskittäminen voi vaikeuttaa palveluiden saamista maantieteellisten välimatkojen takia. ELY-keskuksen nykyinen rooli poistuu ja toiminta siirtyy osaksi kasvupalveluita, joiden vastuulla on mm. aikuisten maahanmuuttajien työllistäminen.
Lakiesityksellä on etunsa ja haittansa. Eduiksi voi laskea sen, että maakunta saa kokonaisvastuun maahanmuuttajien kotoutumisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seuraamisesta. Riskinä on, että sosiaali- ja terveydenhoitopalvelut keskitetään, mikä on huono puoli. Keskittäminen voi vaikeuttaa palveluiden saamista maantieteellisten välimatkojen takia. Muutos tulee todennäköisesti vaikeuttamaan yhteiskunnan toiminnan ymmärtämistä kaikilla asukkailla, mutta erityisesti muista yhteiskuntakulttuureista tulevilla. Paikallinen palvelu, jossa ihmisten on helpompi ymmärtää toisiaan ja ratkoa käytännön ongelmia olisi parempi vaihtoehto kuin palvelu, josta puuttuu paikallistietämys ja ymmärrys yksilön erityistarpeista.
Haittapuoleksi voi muodostua myös palveluntuottajien hankintakäytäntö. Halvimman vaihtoehdon valinta voi heikentää palvelun pätevyyttä ja laatua.

Kunnan tuleva asema

Alustava kartoitus, kotoutumissuunnitelman laatiminen ja kotoutumiskoulutus kuuluvat esityksen mukaan jatkossakin kunnan hoidettaviksi. Varhaiskasvatus ja perusopetus kuuluvat kunnalle, samoin vapaa-ajan toiminta, terveys ja hyvinvointi sekä kunnan tekninen vastuualue. Kunnan yleinen velvollisuus on suunnitella ja kehittää palveluita, jotka edistävät maahanmuuttajien kotoutumista kuntatasolla.

Närpiön kaupunki on tunnettu maahanmuuttajien kotoutumista koskevasta ”Närpiön mallistaan”. Pakolaisten vastaanottaminen 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla vaikutti myönteisesti kunnan työllisyystilanteeseen. Tänä päivänä työperäinen maahanmuutto tuo työvoimaa kasvihuonealalle. Kunnan asukkaista n 15 % on maahanmuuttajia ja työttömyys oli 2,7 % syyskuussa 2018. Kasvihuonealalla, metalliteollisuudessa, lasten päivähoidossa sekä sosiaali- ja terveydenhoitopalveluissa on työvoimapulaa.

Monilla maahanmuuttajilla on kotimaassa hankittu koulutus, jota voitaisiin hyödyntää uudessa yhteiskunnassa. Todistusten ja tutkintojen hyväksymiskäytäntöjä tulisi tehostaa. Aiempia tutkintoja täydentävää koulutusjärjestelmää tulisi kehittää sekä ammattikoulutuksessa että korkeakoulutuksessa.
Uuden kotoutumislain perusteluissa lukee, että peruspalveluita kuten erityisiä kotoutumista edistäviä palveluita tulee soveltaa suuremmille maahanmuuttajamäärille. Neuvonta ja ohjaus omalla kotikielellä on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi levittää tietoa. Tiedotus omalla kielellä luo ymmärrystä ja käsitystä siitä, miten suomalainen yhteiskunta toimii.

Närpiöllä on vuodesta 2013 lähtien ollut yhteinen kotoutumista edistävän työn organisaatio Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymä K5:n kanssa. Yhteistyö perustuu viiden kunnan yhteiseen kotoutumisohjelmaan, kotoutumiskoordinaattoriin, Welcome Officeen ja kotoutumisneuvostoon.

Pohjanmaalla hanke Kotona Suomessa/En bra start i Österbotten on laatinut ehdotuksen mahdolliseksi kotouttamisen toimintamallin rakenteeksi uudessa maakunnassa. Närpiö kuuluu K5:n kanssa hankkeeseen. Esityksestä käy ilmi maakunnan koordinoiva rooli kotoutumisessa ja miten kunnat voisivat tehdä yhteistyötä niin sanotuissa ”solmukohdissa”. Solmukohtien etuna on voimavarojen alueellinen yhteensovittaminen, mikä hyödyttää sekä kuntia että maakuntaa.
Liitteenä esitys, liite 1.

Närpiön kaupungin kanta on, että esitys uudeksi kotoutumislaiksi on sopusoinnussa maakuntauudistuksen muiden pyrkimysten kanssa, ja että oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien kotoutumista edistävät toimenpiteet huomioidaan tasavertaisesti muiden asukkaiden kanssa. Laki antaa myös mahdollisuuksia luoda alueellisia ratkaisuja.

Markus Blomqvist
Työllisyyskoordinaattori
Närpiön kaupunki

Lilian Ivars
Kotoutumiskoordinaattori
Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymä, K5